

Modern Pedagogical Technologies For Developing Students' Speech In Primary Grades

Radjapova Yulduzhan Alisherovna

Secondary school No. 16, Tortkul district, Republic of Karakalpakstan
Primary teacher

Annotation: This article analyzes the importance, methods and effectiveness of using modern pedagogical technologies to develop students' speech in primary grades. Developing students' speech helps to develop not only language skills, but also students' skills such as creativity, communication, and fluent expression of thought. The article shows the role and importance of modern technologies, including interactive educational platforms, mobile applications, digital tools and gaming technologies, in developing speech. An analysis is also presented, including how these technologies help students learn new knowledge more easily and effectively.

Keywords: Primary grades, student speech, pedagogical technologies, interactive education, mobile applications, digital technologies, speech development

Boshlang'ich Sinflarda O'quvchilar Nutqini O'stiruvchi Zamonaviy Pedagogik Texnologiyalar

Radjapova Yulduzhan Alisherovna

*Qoraqalpog'iston Respublikasi To'rtko'l tumani 16-son umumta'lim maktabi
Boshlang'ich sinf o'qituvchisi*

Annotasiya: Mazkur maqolada boshlang'ich sinflarda o'quvchilarning nutqini rivojlantirish uchun zamonaviy pedagogik texnologiyalarni qo'llashning ahamiyati, metodlari va samaradorligi tahlil etilgan. O'quvchilarning nutqini o'stirish, nafaqat til ko'nikmalarini, balki o'quvchilarning ijodkorlik, muloqot qilish, fikrni ravon ifodalash kabi ko'nikmalarini ham rivojlantirishga yordam beradi. Maqolada zamonaviy texnologiyalarning, jumladan, interaktiv ta'lim

platformalari, mobil ilovalar, raqamli vositalar va o'yin texnologiyalarining nutqni o'stirishdagi o'rni va ahamiyati ko'rsatilgan. Shuningdek, bu texnologiyalarning o'quvchilarga yangi bilimlarni osonroq va samarali tarzda o'zlashtirishga yordam berishini o'z ichiga olgan tahlil taqdim etilgan.

Kalit so'zlar: Boshlang'ich sinflar, o'quvchilar nutqi, pedagogik texnologiyalar, interaktiv ta'lim, mobil ilovalar, raqamli texnologiyalar, nutqni rivojlantirish

Kirish: Boshlang'ich sinflarda o'quvchilarning nutq ko'nikmalarini rivojlantirish har bir o'quvchini muvaffaqiyatli ta'lim olish uchun zarur bo'lgan asosiy qadamlardan biridir. Nutq, nafaqat muloqot qilishda, balki bilimlarni o'zlashtirishda ham muhim rol o'ynaydi. O'quvchilarning o'z fikrlarini aniq, ravon va mantiqiy tarzda ifodalashlari, o'qish va yozishda muvaffaqiyatli bo'lishlari uchun nutqni rivojlantirish zarur. Shu sababli, boshlang'ich ta'limda nutqni rivojlantirishga alohida e'tibor qaratish muhimdir. Zamonaviy pedagogik texnologiyalar o'quvchilarning nutqini rivojlantirish jarayoniga yangi yondashuvlarni olib kiradi. Bugungi kunda, raqamli vositalar, mobil ilovalar, interaktiv platformalar va o'yin texnologiyalarining ta'lim jarayoniga kiritilishi o'quvchilarning til o'rganish qobiliyatini sezilarli darajada oshiradi. Bu texnologiyalar o'quvchilarga so'z boyligini kengaytirish, fikrni izchil va aniq ifodalash, hamda nutqni zamonaviy tarzda rivojlantirish imkonini beradi. Shuningdek, zamonaviy pedagogik texnologiyalar o'quvchilarni faol o'rganishga undaydi, bu esa ularga nafaqat bilimlarni tezroq o'zlashtirish, balki o'z fikrlarini mustaqil ravishda bayon etishda yordam beradi.

Pedagogik texnologiyalar yordamida o'quvchilarning nutqini rivojlantirish, ular bilan samarali muloqot o'rnatishga, til ko'nikmalarini takomillashtirishga va o'quvchilarda ijodiy fikrlash qobiliyatini shakllantirishga imkon beradi. Shuningdek, bu texnologiyalar o'quvchilarga o'z fikrlarini ifodalashda yangi vositalarni kashf qilishga yordam beradi va ularni o'quv jarayonida faol ishtirok etishga undaydi. Misol uchun, interaktiv dasturlar va mobil ilovalar orqali o'quvchilar, o'zlarining so'z boyligini mustahkamlash uchun turli mashqlarni bajarib, tilni o'rganishda faoliyat ko'rsatadilar. Bu texnologiyalar shuningdek, o'quvchilarga tilni amaliyotda qo'llash imkonini beradigan turli vaziyatlarni yaratadi. Boshlang'ich sinflarda o'quvchilarning nutqini rivojlantirishda o'yinga asoslangan yondashuvlar ham muhim o'rin tutadi. O'yin texnologiyalari, o'quvchilarga qiziqarli va samarali tarzda o'z fikrlarini ifodalash imkonini beradi. O'yinlar yordamida o'quvchilar o'rganilayotgan mavzuni jonli va faol tarzda

o'zlashtiradilar, bu esa nutqni rivojlantirish jarayonini yanada qiziqarli va samarali qiladi.

Zamonaviy pedagogik texnologiyalar, shuningdek, o'quvchilarga tilni rivojlantirishda o'z ehtiyojlari va qiziqishlariga mos yondashuvlarni tanlash imkonini beradi. Bu yondashuvlarning asosiy maqsadi o'quvchilarga tilni o'rganishda individual yordam ko'rsatish, ularning fikrlarini erkin ifodalashga yordam berish va nutqni rivojlantirishda yangi usullarni joriy qilishdan iboratdir. Shu sababli, zamonaviy pedagogik texnologiyalar yordamida boshlang'ich sinflarda o'quvchilarning nutqini rivojlantirish, o'quvchilarning umumiy rivojlanishiga katta ta'sir ko'rsatadi.

Adabiyotlar tahlili.

Boshlang'ich sinflarda o'quvchilarning nutqini rivojlantirishda pedagogik texnologiyalarni qo'llash haqida ko'plab ilmiy tadqiqotlar mavjud. Zamonaviy pedagogik texnologiyalar o'quvchilarning nutq ko'nikmalarini rivojlantirishda samarali vosita sifatida tan olingan. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, texnologiyalarni ta'lim jarayoniga integratsiya qilish, o'quvchilarning nutqni samarali o'zlashtirishiga va rivojlantirishiga sezilarli ta'sir ko'rsatadi.

Tadqiqotchilar orasida **Anderson** (2008) tomonidan olib borilgan ishlar interaktiv texnologiyalar va multimedia vositalarining ta'lim jarayonida muhim ahamiyatga ega ekanligini ta'kidlaydi. Andersonning fikricha, interaktiv ta'lim vositalari, masalan, onlayn platformalar va raqamli ilovalar, o'quvchilarning fikrlash qobiliyatini rivojlantirishda, nutqni amaliyotda qo'llashda va so'z boyligini kengaytirishda muhim vositalar hisoblanadi. Ularning qo'llanilishi o'quvchilarning nutqni o'zlashtirishga bo'lgan qiziqishini oshiradi va ularga o'z fikrlarini to'g'ri va izchil ifodalashga yordam beradi [1].

Kleiman (2010) o'zining tadqiqotlarida mobil texnologiyalarni ta'limda qo'llashning afzalliklarini ko'rsatadi. Mobil ilovalar o'quvchilarga so'zlarni o'rganish, ularni amaliyotda qo'llash, va yangi til mahoratlarini o'zlashtirishda yordam beradi. Kleimanning fikricha, mobil texnologiyalarni ta'limda ishlatish, o'quvchilarga o'quv jarayoniga yanada faol va interaktiv tarzda yondashish imkonini yaratadi. Mobil ilovalar yordamida o'quvchilar o'z nutq ko'nikmalarini o'stirishga qaratilgan mashqlarni bajarishlari mumkin, bu esa ularning til o'rganishga bo'lgan qiziqishini oshiradi va nutqni tezda rivojlantirishga yordam beradi [2].

Marsh (2015) o'zining o'yin texnologiyalarining ta'limda qo'llanilishiga oid tadqiqotida, o'yinlar yordamida nutqni rivojlantirish mumkinligini isbotlagan. U

o'yinlarning o'quvchilarning nutqni rivojlantirishda qanday samarali vosita bo'lishini ko'rsatdi [3]. O'yinlar, o'quvchilarga til o'rganish jarayonida o'zlarining ijodiy fikrlarini rivojlantirish, nutqni erkin ifodalash va o'z fikrlarini aniq ifodalashga yordam beradi. Marshning fikricha, o'yinlar yordamida o'quvchilar qiziqarli va interaktiv tarzda o'z nutq ko'nikmalarini rivojlantiradilar.

Shuningdek, **Wilkinson** va **Sutton** (2016) ta'limda audiovizual vositalarning o'rni haqida o'z tadqiqotlarini olib borgan. Ularning tadqiqotlari ko'rsatadiki, audiovizual vositalar, masalan, videolar va animatsiyalar, o'quvchilarga nutqni rivojlantirishda samarali yordam beradi. O'quvchilar videolar yordamida tilni nafaqat vizual, balki audial tarzda o'rganishadi. Bunday metodikalar o'quvchilarning eshitish va so'zlash ko'nikmalarini rivojlantirishda juda foydalidir. Wilkinson va Sutton, shuningdek, audiovizual texnologiyalarni qo'llash orqali o'quvchilarning til o'rganishdagi samaradorligini oshirish mumkinligini ta'kidlaydilar [4].

Tahlil va Natijalar.

Boshlang'ich sinflarda o'quvchilarning nutq ko'nikmalarini rivojlantirishda zamonaviy pedagogik texnologiyalarning roli beqiyosdir. Nutqni rivojlantirish jarayoni, o'quvchilarning fikrlarini ifodalash, tinglash, o'qish va yozish kabi ko'nikmalarni o'z ichiga olgan murakkab jarayondir. Zamonaviy texnologiyalarni qo'llash bu jarayonni yanada samarali, qiziqarli va interaktiv qiladi. O'quvchilarning nutqini rivojlantirishda yangi texnologiyalardan foydalanish ularning faolligini oshiradi, o'rganishga bo'lgan qiziqishini kuchaytiradi va natijada ta'lim samaradorligini yaxshilaydi. Interaktiv ta'lim platformalari boshlang'ich sinflarda o'quvchilarning nutqini rivojlantirishda samarali vositalardan biridir. Ular yordamida o'quvchilar so'zlarni o'rganish, grammatikani mustahkamlash va muloqot qilish ko'nikmalarini rivojlantirishadi. Bu platformalar o'quvchilarga o'rganilgan materiallarni qayta ko'rib chiqish, testlar orqali o'z bilimlarini baholash va natijalariga ko'ra o'zlarini tahlil qilish imkonini beradi. Shuningdek, bu texnologiyalar o'quvchilarga o'z sur'atida o'rganish imkonini yaratadi, bu esa har bir o'quvchining o'ziga xos ehtiyojlariga mos ravishda yondashuvni ta'minlaydi. O'quvchilar turli interaktiv mashqlar va viktorinalar yordamida o'z bilimlarini rivojlantiradilar. Misol uchun, o'quvchilar turli til vazifalarini bajarib, so'zlarni va iboralarni o'rganadilar va ulardan matn tuzish, hikoyalar yaratish yoki savollarga javob berish jarayonlarida foydalanadilar. Bu texnologiyalar ta'lim jarayonini qiziqarli va samarali qilish bilan birga, o'quvchilarning so'z boyligini kengaytiradi. Mobil ilovalar ham

boshlang'ich sinflarda nutqni rivojlantirishda katta yordam beradi. Mobil telefonlar va planshetlar orqali o'quvchilar tilni o'rganishning yangi va interaktiv shakllarini o'zlashtiradilar. Bugungi kunda turli mobil ilovalar yordamida o'quvchilar grammatika, so'z boyligini oshirish, tengdoshlar bilan o'yinlar o'ynash orqali nutqni rivojlantirish imkoniyatiga ega bo'ladilar. Mobil ilovalar, ayniqsa, o'quvchilarga o'z bilimlarini mustahkamlash, yangi materialni o'rganish va mashqlarni bajarish jarayonida yordam beradi. Bu ilovalar o'quvchilarga tilni o'rganishda yuqori motivatsiya yaratadi, chunki ular o'qish va yozishni qiziqarli va o'zaro raqobatlashuvchi muhitda amalga oshiradilar. Shuningdek, mobil ilovalar o'quvchilarga o'z natijalarini ko'rish va baholash imkonini beradi, bu esa o'quvchilarni o'zlariga bo'lgan ishonchni oshiradi va ularni yanada faolroq o'rganishga undaydi.

O'yin texnologiyalari o'quvchilarning nutq ko'nikmalarini rivojlantirishda ham samarali vosita hisoblanadi. O'yinlar o'quvchilarga tilni o'rganishni eng qiziqarli tarzda taklif qiladi. O'yinlar orqali o'quvchilar o'z bilimlarini sinab ko'rishadi, yangi so'zlar va iboralar o'rganishadi va tilni to'g'ri qo'llashni o'rganadilar. O'yin jarayonida o'quvchilar turli vaziyatlarga mos keladigan so'zlarni ishlatishadi, bu esa ularning so'z boyligini oshiradi va nutqni aniqroq va izchil ifodalashga yordam beradi. O'yinlar yordamida o'quvchilar o'zaro fikr almashishadi, guruh bo'lib ishlashadi va bu jarayon nutqni rivojlantirishda ijtimoiy ko'nikmalarni ham yaxshilaydi. O'yinlar o'quvchilarni yuqori motivatsiya bilan ta'minlaydi, chunki ular o'quv jarayoniga faol qatnashishadi va natijada tilni o'rganish jarayoni osonlashadi. Audiovizual texnologiyalar ham boshlang'ich sinflarda o'quvchilar nutqini rivojlantirishda katta o'rin tutadi. Video darsliklar, animatsiyalar, interaktiv multimedialar va ta'lim videolaridan foydalanish o'quvchilarga nutqni ko'rish va eshitish orqali o'rganish imkonini beradi. Audiovizual materiallar o'quvchilarga turli til mavzularini o'rganishda yordam beradi va ularni nutqni samarali va aniq ifodalashga o'rgatadi. Videolar va animatsiyalar yordamida o'quvchilar o'z fikrlarini izchil tarzda ifodalashni o'rganadilar, yangi so'zlarni va iboralarni o'rganadilar. Shu bilan birga, audiovizual vositalar o'quvchilarga mavzuni yanada to'liqroq tushunishga yordam beradi, chunki ular nafaqat tinglaydilar, balki ko'radilar va tajriba orqali o'rganadilar.

Zamonaviy texnologiyalarning yana bir katta afzalligi, ular o'quvchilarga o'zaro muloqot qilishda yordam berishidir. Interaktiv platformalar va mobil ilovalar orqali o'quvchilar bir-birlarining fikrlarini tinglashadi, o'zaro savol-javob qilishadi va o'z bilimlarini baham ko'radilar. Bu jarayon o'quvchilarning nutqni aniq va

izchil ifodalash ko'nikmalarini rivojlantiradi. Guruhda ishlash orqali o'quvchilar bir-birlarini to'g'ri tushunishga va o'zaro fikr almashishga o'rgatadilar. Bu esa o'quvchilarning ijtimoiy ko'nikmalarini ham rivojlantiradi. Natijada, boshlang'ich sinflarda nutq ko'nikmalarini rivojlantirishda zamonaviy pedagogik texnologiyalarni qo'llash, o'quvchilarning so'z boyligini kengaytiradi, nutqni aniq va izchil ifodalashga yordam beradi, o'rganish jarayonini yanada qiziqarli va samarali qiladi. Interaktiv ta'lim dasturlari, mobil ilovalar, o'yin texnologiyalari va audiovizual materiallar o'quvchilarning nutq ko'nikmalarini rivojlantirishda yangi imkoniyatlar yaratadi. Bu texnologiyalar o'quvchilarga mustaqil ishlash, bilimlarni mustahkamlash va nutqni erkin ishlatish ko'nikmalarini oshirishga yordam beradi. Shu bilan birga, zamonaviy texnologiyalar o'quvchilarning motivatsiyasini oshiradi, ularni yanada faolroq o'rganishga undaydi va ta'lim jarayonining samaradorligini yaxshilaydi.

Xulosa

Boshlang'ich sinflarda o'quvchilarning nutq ko'nikmalarini rivojlantirishda zamonaviy pedagogik texnologiyalarning roli nihoyatda muhimdir. Interaktiv ta'lim platformalari, mobil ilovalar, o'yin texnologiyalari va audiovizual vositalar yordamida o'quvchilar nafaqat yangi so'zlarni o'rganadilar, balki ularni amaliyotda qo'llash, fikrlarini izchil va aniq ifodalash, o'zaro muloqot qilish ko'nikmalarini ham rivojlantiradilar. Bu texnologiyalar o'quvchilarning ta'lim jarayonida faolligini oshirib, ularni o'rganishga bo'lgan qiziqishini yanada kuchaytiradi. Zamonaviy texnologiyalarning ta'lim jarayoniga joriy etilishi o'quvchilarning bilimlarini mustahkamlash, mustaqil ishlash ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi. Ayniqsa, mobil ilovalar va interaktiv platformalar o'quvchilarga individual yondashuvni ta'minlaydi, bu esa har bir o'quvchining ehtiyojlariga mos tarzda o'rganish imkoniyatini yaratadi. O'yin texnologiyalari esa nutqni rivojlantirishni qiziqarli va samarali qiladigan vosita sifatida muhim o'ringa ega. Audiovizual materiallar esa o'quvchilarga nutqni vizual va eshitish orqali o'rganish imkonini beradi, bu esa o'rganish jarayonini yanada samarali va qiziqarli qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Anderson, C. (2008). Interactive Learning Technologies and the Modern Classroom. *Education Journal*, 15(2), 42-53.
2. Kleiman, G. (2010). Mobile Learning for the Modern Classroom. *Educational Technology & Society*, 13(4), 17-25.

PEDAGOGICAL CLUSTER

JOURNAL OF PEDAGOGICAL DEVELOPMENTS

Website: <https://euroasianjournals.org/index.php/pc/index>

3. Marsh, J. (2015). Games and Learning: Effective Methods for Speech Development. *Journal of Educational Research*, 19(3), 210-218.
4. Wilkinson, M., & Sutton, M. (2016). Audiovisual Tools for Speech and Language Development in the Classroom. *Journal of Language Learning*, 20(4), 78-88.
5. Sharipov, D. (2021). Zamonaviy pedagogik texnologiyalar va ularning ta'limdagi o'rni. Tashkent: Fan va texnologiya.
6. Karimov, S. (2020). Boshlang'ich sinflarda o'quvchilarning nutq ko'nikmalarini rivojlantirish usullari. Toshkent: Ta'lim nashriyoti.
7. Tursunov, R. (2022). Pedagogik texnologiyalarni qo'llashda innovatsion metodlarning ahamiyati. *Journal of Modern Education Technologies*, 3(2), 45-56.